שהוא עף. ונדבק בכותלי הבית ומדליק את הבית: חמתא. חמותה [ג]: איתלי שרגא. הדלק את הנר: עד דמתא. עד שקוקס: לכורמים. לשון מאספים כמו כורמים עליו את הכלים לקמן בפרק רבי עקיבא (דף פח:): ולויגבים. לשון יקבים שעוצרין ופוצעין את האגוזין להוציא דמו כדאמרן בפרק כלל גדול (לקמן דף עה.) והניחם נבוזראדן לנבוכדנצר המלך: פולמא דצור. מעלה הר וקנרה המסילה וגבוהה וקורין אותה פוילא"ה: אין מדליקין בטבל טמא. וכ"ש בטהור. ולקמיה מפרש טעמא: מה תרומה טהורה. שהיא נאכלה אין לך בה אלא משעת הרמה ואילך ומקמי הכי אסירא שהרי טבל במיתה נאוכלה אף תרומה טמאה אע"פ שאין אתה אוכלה אלא מסיקה אסור להסיקו בטבלו: אין מדליקין בצרי. כדמפרש לעיל ועוד כדקתני ואזיל דאינו בא מן הפרי אלא מן העץ שרף בעלמא והוה ליה כזפת ואינו נמשך. ליגא אחרינא וכן היה רבי שמעון בן אלעזר אומר כו' לאו טעמא למילתיה יהיב אלא הכי קאמר ועוד היה אומר דבר אחר בצרי: עצי הקטף. כך שמש: מן הפרי. לאפוקי שמן דגים ועטרן ולרי: אין לך אלא מה שאמרו חכמים אין מדליקין בהן. כגון פסולי שמנים דמתניתין: ומדליקין בשמן דגים. ואע"ג דדמי לחלב ואינו יוצא מפרי: ובעטרן. ואע"ג דמזפת קאמי: סומכום היינו בשמן זית בלבד. א"ר יוחנן בן נורי מה יעשו אנשי בבל שאין להם אלא שמן שומשמין מה יעשו אנשי מדי שאין להם אלא שמן אגוזים ואנשי אלכסנדריא שאין להם אלא שמן צנונות אין לך אלא השמנים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן וכן הלכה. רבי שמעון בן אלעזר אומר כל היוצא מן העץ אין בו משום שלש על שלש ומסככין בו חוץ מן הפשתן. שבגד פשתן מקבל טומאה אפילו אין בו אלא שלש על שלש אצבעות ואין מסככין בו. ואתא אביי למימר כי

רב נסים גאון

איכא בינייהו דרב ברונא אמר רב ולא מסיימי. [והוא] שמעתתא דאיתמרא בפירקא (דף כא.) חלב מהותך וקירבי דגים שנימוחו:

הגהות וציונים

[א] בכריתות הגירסא רש"א הצרי אינו אלא שרף [הנוטף] מעצי הקטף ובראשונים ובכת"י הנוסח רשב"ג אומר הצרי וכו' כנוסח שבסידור: [ב] בכת"י ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה (וכ"ה נכון, דק"ס) וכ"ה בתוספתא: [ג] בדפוס שונצינו חמות (ונכון, דק"ס): [ד] במלא הרועים הקשה דהא "עטרן וצרי" יוצא מן העץ ולמה הזכירו ועיין ראש יוסף שמבאר דברי רש"י, ועיין רש"ש שמחקו: [ה] דבור זה שייך אחר ד"ה "יוצא מן העץ": [ו] רש"י בד"ה אין מדליקין מיישב הקושיא בב' הלשונות, רש"ש: [ז] [לפי מ"ש תוס' בחולין עה ע"ב ד"ה אנא כי האי ס"ל כר' דר"ש שזורי דוקא קאמר ולא בא להוסיף אלא רק בהנך דקחשיב בלחוד מכשיר ע"ש אין מקום לקושית הרשב"א ודע עוד התם בחולין הביאו תוס' במלתא דר"ש שזורי בעטרן ובנפט] (גלילון):

מסורת הש"ס עם הוספות

[א] [לעיל דף כה. וש"נ], [ב] [כריתות דף י.], [ג] תוספתא פרק ב, [ד] לעיל דף כא., [ה] תוספתא סוס. ו) עיין לעיל יב. ברש"י ד"ה וכן היה רבי שמעון בן אלעזר אומר, [ז] כז:, [ח] כלעיל כא., [ט] [וע"ע תוס' מנחות סז: ד"ה כדי שתהא ותוספו' פסחים לד. ד"ה מתמין לו], [י] לקמן כז:, [כ] כה:, [ל] כ סרע"ב, [מ] לעיל כד:, [נ] [ע' תוס' לעיל כד: ד"ה אינה ויעייסו וכו'].

רבינו חננאל

הדלקת הנר נשיתי טובה זו בית המרחץ רבי יוחנן אמר רחיצת ידים ורגלים בחמין: ת"ר אין מדליקין בטבל טמא בחול ואין צ"ל בשבת מ"ט (בתרומה) [בב' תרומות הכתוב מדבר] מה תרומה טהורה אין לך בה אלא משעת הרמה ואילך אף תרומה טמאה אין לך בה אלא משעת הרמה. תניא אין מדליקין בעטרן מפני שריחו רע שמא יניח הנר ויצא. אין מדליקין בצרי מפני שריחו נודף שמא יסתפק ממנו. ועוד מפני שהוא עף. רבי [טרפון] אומר אין מדליקין אלא בשמן זית בלבד. א"ר יוחנן בן נורי מה יעשו אנשי בבל שאין להם אלא שמן שומשמין מה יעשו אנשי מדי שאין להם אלא שמן אגוזים ואנשי אלכסנדריא שאין להם אלא שמן צנונות אין לך אלא השמנים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן וכן הלכה. רבי שמעון בן אלעזר אומר כל היוצא מן העץ אין בו משום שלש על שלש ומסככין בו חוץ מן הפשתן. שבגד פשתן מקבל טומאה אפילו אין בו אלא שלש על שלש אצבעות ואין מסככין בו. ואתא אביי למימר כי

תורה אור השלם

א) וּמַדְלוֹת הָאָרֶץ הַשְּׁאִיר נְבוּזַרְאֲדָן רַב טַבָּחִים לְכֹרְמִים וּלְיוֹגְבִים: [ירמיה נב, טז]

ב) וַיְדַבֵּר יְיָ אֶל אַהֲרֹן וַאֲנִי הִנֵּה נָתַתִּי לְךָ אֶת מִשְׁמֶרֶת תְּרוּמֹתָי לְכָל קָדְשֵׁי בְנֵי יִשְׂרָאֵל לְךָ נְתָתִים לְמָשְׁחָה וּלְבָנֶיךָ לְחֹק עוֹלָם: [במדבר יח, ח]

ליקוטי רש"י

[שייך לדף כה:]

גזירה משום בסות לילה. שאינה מוכנת אלא ביום לכמיב ולאיתס אומו פרט לבסות לילה [ברכות יג.]. שמא יתכסה בו בלילה דפטור מציצית שנאמר ולאיתס אומו וחכמים פרט לבסות נודף ומצמא נהנה מכלאים שלא בשעת מצוה [מנחות שם:]. ואי קשיא כיון דמדאוריתא מייב היכי מצו רבנן לעקור דבר מן התורה ולמיפטריה מציצית משום גזירה (היא) הא אומינא בימנות בפרק האשה רבה (ל:) ומשנינן דכל דבר שאמרו לך בית דין שב ואל תעשה מצות עשה זו שבתורה וראו טעם לדבריהם אין זה עוקר דבר מן התורה דממילא מיעקר ולא איהו עקר לה בידים [שם]. דמדאוריתא שרי דכמיב (דברים כב) לא תלבש שעטנז אבל גדילים תעשה לך וגזור רבנן משום בסות לילה שפטור מן הציצית והוי כלאים שלא במקום מצוה במסכת מנחות בהתכלת (מז:) [ובמות צ:]. ותזנח משלום נפשי. שלום בימו, והכי אמרינן לקמן ומזנחת משלום נפשי זו הלוקח בר בשבת שבני בימו מצטערין ליטב בחלב [לעיל כג:]. צרי. שרף נטף כדמפרש לקמן שרף [הנוטף] מעצי הקטף ושרף היינו מידי דמנטף מן העץ וקורין גומא [כריתות ו.].

[ע"כ שייך לדף כה:]

במשחא דאפרסמא. היה גדל בירחו ועל שם הריח היתה נקראת ירחו והוא פנג האמור בספר יחזקאל (כז) יהודה וארץ ישראל המה רוכלך בחיטי מנית ופנג כך ראיתי בספר יוסף בן גוריון [ברכות מג.] ופנג. ראיתי בספר יוסף הכהן עץ אפרסמון הוא פנג והיו מגורין בירחו ועל שם ריח הטוב נקראת ירחו בגלגמ"ש בלע"ז [יחזקאל כז, יז]. וליוגבים. מופרין

עין משפט נר מצוה

סז א מיי' פ"ו מהלכות מעשר הל' ב טוש"ע י"ד סי' שלא סעיף קטן: סז ב מיי' פ"ה מהל' שבת הלכה י:

סח ג מיי' שם הלכה יא סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' רסד סעיף ו:

ד מיי' פכ"ג מהלכות כלים הלכ' ח: